

महाराष्ट्रातील एका विद्यापीठातील कूलगुरूंच्या कचेरीतील एक प्रशस्त दालन.

पात्रे : कूलगुरू, गणित विभागाचे प्रमुख, बाहेरून बोलावलेले दोघे एक्स्पर्ट आणि चान्सेलरांचे प्रतिनिधी. हे सर्व एका लांब टेबलामागे बसले आहेत. टेबलासमोर एक खुर्ची अर्जदारसाठी राखून ठेवली आहे. अर्जदार खोलीबाहेर वाट पहात बसले आहेत.

कूलगुरू : सद्गृहस्थ हो, आपण गणित विभागासाठी यु. जी. सी.ने दिलेल्या चार जागा भरण्यासाठी इथे आलो आहोत. अर्जदारांना बोलावण्यापूर्वी कोणाला काही सांगायचे आहे का ?

गणित विभाग प्रमुख : होय, मला चार शब्द बोलायचे आहेत. (पाहप पेटवीत) मी ही जागा घेण्यापूर्वी येथे गणिताची आबाळ होत होती. गणितावर झालेला अन्याय मला पाहवना म्हणून मी ही जागा स्वीकारली. ताबडतोब मी यु. जी. सी.कडे गणिताच्यासाठी खास मदतीची मागणी केली. यु.जी.सी.ने शहाणपणा दाखवून ती मान्य केली. आज चार अध्यापकांच्या जागा भरायला आपण आलो आहोत, तेव्हा गणितावर झालेल्या अन्यायाचे पाप भरून काढले पाहिजे. खरे गणित ह्या विद्यापीठात येईल असे निर्णय आज आपल्याला घेतले पाहिजेत.

कूलगुरू : होय, एकेकाळी रंगलर परांजपे, रंगलर महाजनी यांच्या नावांनी ज्या महाराष्ट्राला शांभा आली त्यांचे गणितातले वारसदारच आपल्याला परत येथे तयार करता आले पाहिजेत...

ग. वि. प्र. : माफ करा कूलगुरू-साहेब ! तुमचा गैरसमज होत आहे. परांजपे-महाजनी यांच्याबद्दल मला आदर आहे, पण गणितज्ञ म्हणून नाही. अहो, ज्या कॅंब्रिज विद्यापीठात खरे गणित कधीच नव्हते तिथे हे लोक गणित शिकणार तरी कसे ?

पहिला एक्स्पर्ट : असं कसं म्हणता ? हार्डी, लिटलवूड, एडिंग्टन, लारमॉर, फोसाईथ ही नावे त्या-काळी गाजली नव्हती का ? हे सगळे कॅंब्रिजचे गणितधुरंधर....

ग. वि. प्र. : माझ्या परिभाषेप्रमाणे ते लोक करत होते ते गणित नाही ! दुसरा एक्स्पर्ट : मग जरा तुमची परिभाषा ऐको, ह्या - खरे गणित म्हणजे काय ?

ग. वि. प्र. : जे अमूर्त असते, ज्याचा काहीही उपयोग नाही ते गणित मी खरे गणित मानतो.

पहिला एक्स्पर्ट : म्हणजे ज्या गणिताचा गतिशास्त्र, विद्युत्चुंबकीय-

निर्णय घ्यावे लागणार याची मला जाणीव आहे.

कूलगुरू : मला वाटते हा वाद इथेच थांबवावा ! आता अर्जदारांना पाचारण करू या. (बेल वाजवतात. शिपाई येतो. त्याला खूप करतात). दार उघडून पहिला अर्जदार येतो. कूलगुरूनी खूप केल्यावर खुर्चीवर बसतो.

कूलगुरू : तुमचे नाव आयझॅक न्युटन (तो 'होय' अशी मान हलवतो.) कॅंब्रिज विद्यापीठात प्राध्यापक होता नाही का ?

न्युटन : होय, मी लुकीशियन प्रोफेसर होतो. पुढे 'मास्टर ऑफ मिंट' म्हणून सरकारी नोकर होतो. (कूलगुरू ग. वि. प्र. कडे पाहतात.)

ग. वि. प्र. : मग इथे का अर्ज केलात ?

न्युटन : सरकारी कामाचा कंटाळा आला. वाटले, पुन्हा गणिताकडे वळावे.

ग. वि. प्र. : तुम्हाला गणितात कुठल्या भागात रस आहे ?

न्युटन : तुम्हाला माहीत असलेली गुरुत्वाकर्षणाचा सिध्दान्त काढला होता...

ग. वि. प्र. : असल्या फालतू गोष्टींकडे मी लक्ष देत नाही.

पहिला एक्स्पर्ट : अहो तुम्हाला न्युटनचा सिध्दान्त माहीत नाही ? तो शाळकरी पोराना पण माहीत असतो...

ग. वि. प्र. : शाळेत शिकलेले आणि कॉलेजात शिकलेले विज्ञान मी केव्हाच विसरलो.

कूलगुरू : बरे, न्युटन महाशय तुम्ही इथे काय करू शिच्छता ?

न्युटन : माझ्यानंतर आइन्स्टाइनने एक गुरुत्वाकर्षणाचा सिध्दान्त काढला. तो माझ्या सिध्दान्तापेक्षा जास्त उत्तम समजला जातो. माझ्या मनात काही नवीन कल्पना आल्या आहेत. त्यांचा खगोलशास्त्रात उपयोग होईल असे वाटते.

ग. वि. प्र. : तुम्ही शुध्द गणितावरही संशोधन केले होते. त्यात आणखी भर घालावीशी नाही वाटत तुम्हाला ? मी स्वतः तुमच्या एका प्रॉब्लेमवर संशोधन केले आहे...

न्युटन : मी जे गणित केले ते बहुतेक सृष्टीतले वैज्ञानिक प्रश्न सोडवण्यासाठी केले. केवळ अमूर्त गणितात मला तितकासा रस नाही.

(ग. वि. प्र. फायलीत डोके खुपसतात)

दुसरा एक्स्पर्ट : केवळ अमूर्त विषयावर संशोधन करायलाच ही जागा खाली असली तर ?

न्युटन : माझा नाईलाज आहे. कूलगुरू : तुम्हाला कुठल्या विष-

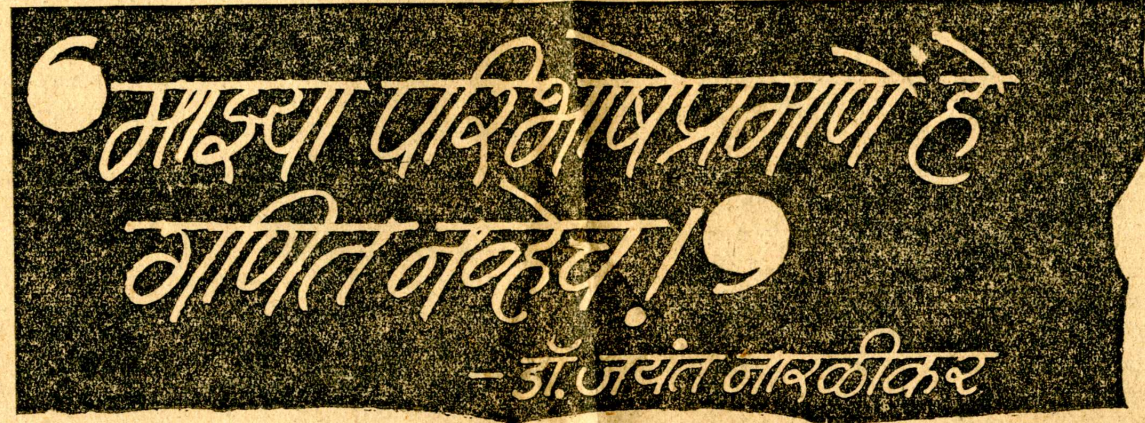
करायचे आहे.

ग. वि. प्र. : कुठल्या प्रश्नांवर ?

गाउस : मला अंकशास्त्रात, विद्युत्चुंबकीयशास्त्रात आणि खगोलशास्त्रात संशोधन करायचेय.

ग. वि. प्र. : गाउससाहेब विद्युत्चुंबकीयशास्त्र आणि खगोलशास्त्र हे काही गणित नव्हते.

गाउस : त्या शास्त्रांतल्या अनेक प्रश्नांनी गणिताच्या नवीन शाखांना कल्पना पुरवल्या आणि तुम्ही म्हणता

हे गणिताचे प्रकार नाहीत ?

ग. वि. प्र. : माझ्या मते गणितातली अमूर्त कल्पना विज्ञानासाठी वापरली की ती अपवित्र होते-ती गणित म्हणून रहात नाही. गाउस-साहेब, तुमच्याबद्दल मला आदर आहे पण लक्षात ठेवा की जरी गणितज्ञांनी तुम्हाला 'गणितज्ञांतला राजकुमार' हा किताब बहाल केला असला तरी तो पूर्वीच्या गणिताच्या परिभाषेतून, माझ्या आधुनिक परिभाषेत तुम्ही केलेत ते गणित नव्हते.

पहिला एक्स्पर्ट : प्रमुखसाहेब, गाउसने अंकगणितात महत्त्वाचे शोध लावले. अंकगणिताला गणिताची राणी म्हणतात !

ग. वि. प्र. : म्हणत असत ! माझ्या मते अंकगणित हा मागासलेला 'आउट ऑफ फॅशन' विषय.

दुसरा एक्स्पर्ट : मी नम्रपणे आपल्या निदर्शनास आणू शिच्छता की गणितात ज्याला नॉबेल प्राइझ इतके महत्त्व आहे ते फील्डस प्राइझ अंकगणितासाठी ऑलकडेचे देण्यात आले आणि तेसुद्धा तुम्ही ज्या कॅंब्रिजच्या नावाने ताशेरे झाडलेत त्या विद्यापीठातील बंकर नावाच्या तरुणाला-म्हाताच्याला नव्हे !

(ग. वि. प्र. पाहपवर झुरका घेऊन धुराचे जाळे निर्माण करतात)

पहिला एक्स्पर्ट : (दुसऱ्या एक्स्पर्टच्या कानात) माझा अनुभव आहे की उत्तर नसले की हे सद्गृहस्थ धुराचा मारा करतात. तुमचा टोला बर्मी लागलेला दिसतोय.

कूलगुरू : मिस्टर गाउस, तुम्ही

रि ओढतात. आणि आपले भारतीय गणिती - टाटा इन्स्टिट्यूटमधले - हे तर हार्बर्ड प्रिन्स्टनचे पिते.

दुसरा एक्स्पर्ट : मग तुमची पध्दत जगावंगळी दिसते.

ग. वि. प्र. : तीच तर मला इथे सुरु करून दाखवायची आहे.

अमूर्त गणिताला फार चालना मिळाली. (ग. वि. प्र. धुराचा प्रचंड लोट सोडतात आणि फाइलमध्ये डोके खुपसतात. कूलगुरू खूप करतात. हिल्वर्ट जातो. नवा अर्जदार येतो.)

कूलगुरू : आपले नाव ? पता ? अर्जदार : आल्बर्ट आइन्स्टाइन, राहणार प्रिन्स्टन इन्स्टिट्यूट फॉर अॅडव्हान्स्ड स्टडी. (कूलगुरू काही बोलणार इतक्यात ग. वि. प्र.

कूलगुरू : आपल्या एक्स्पर्टसनी ती नावे सुचवली होती.

ग. वि. प्र. : एक्स्पर्टसच्या त्यांच्या क्षेत्रातल्या नैपुण्याबद्दल मला काही म्हणायचे नाही. पण हे दोघे आज दिवसभरच इथे असणार. त्यांनी बोलावलेल्या उपटसुभांशी मला निस्तरावे लागणार. मला हे पसंत नाही !

चान्सेलरचे नांमनी : मी इतका वेळ गप्प होतो, पण मला हे पसंत नाही. हा शुध्द गैरव्यवहार आहे. एक्स्पर्टना बोलावले तर त्यांचे मत घेणे आवश्यक आहे.

दोन्ही एक्स्पर्ट : बोलावलेल्या -आणि इतक्या सुप्रसिध्द अर्जदारांचा- केवळ ते कॅंब्रिजचे आहेत म्हणून इतरकडे न घेणे हे चुकीचे आहे.

ग. वि. प्र. : हे पहा स्पष्टच बोलायची वेळ आली म्हणून बोलतो. तुम्ही ब्युरोक्रेटिक लोकांनी ह्या विद्यापीठाचा सर्वनाश केला. गणिताचा उध्दार करायला मी इतक्या लांबून अमेरिकेतून आलो...

पहिला एक्स्पर्ट : पण अजून तुमचा एक पाय तिथेच आहे...

ग. वि. प्र. : (दुर्लक्ष करून) : ते माझ्या मनाप्रमाणे जर तुम्ही

फायलीतून डोके वर काढून बोलतात).

ग. वि. प्र. : इकडे कुठे वाट चुकलात ? हे गणिताच्या जागेसाठी इतरकडे आहेत. तुम्ही शास्त्रज्ञ, गणितासाठी काय केलेत ?

आइन्स्टाइन : माझ्या रिलेटिव्हिटीच्या सिध्दान्तासाठी मी अयुक्लिडीय भूमितीचा वापर केला. डिफरेंशियल जॉमेट्री हा विषय माझ्या सिध्दान्तांमूळे कितीतरी गणिती लोकांनी अभ्यासाला घेतला.

ग. वि. प्र. : मी तरी त्याला अपवाद आहे. डिफरेंशियल जॉमेट्रीकडे मी बिलकूल फिरकलो नाही- उगाच सटरफटर विषयात वेळ

ग. वि. प्र. : मी कशात संशोधन केलेत ? आता तुम्हाला कशात संशोधन करायचे आहे ?

आगंतुक : मी चार प्रचंड ग्रंथ लिहिलेले. त्यांत अंकगणित, भूमिती आणि बीजगणित ह्यावर अनेक नियम दिलेले. शिवाय माझा आवडीचा विषय म्हणजे खगोलशास्त्र...

ग. वि. प्र. : (स्फोट होऊन) : खगोलशास्त्राला इथे वाव नाही हे तुम्हाला कळायला पाहिजे. ही गणित विभातली जागा आहे.

ग. वि. प्र. : जे अमूर्त असते, ज्याचा काहीही उपयोग नाही ते गणित मी खरे गणित मानतो.

पहिला एक्स्पर्ट : म्हणजे ज्या गणिताचा गतिशास्त्र, विद्युत्चुंबकीय-

निर्णय घ्यावे लागणार याची मला जाणीव आहे.

कूलगुरू : सद्गृहस्थ हो, आपण गणित विभागासाठी यु. जी. सी.ने दिलेल्या चार जागा भरण्यासाठी इथे आलो आहोत. अर्जदारांना बोलावण्यापूर्वी कोणाला काही सांगायचे आहे का ?

गणित विभाग प्रमुख : होय, मला चार शब्द बोलायचे आहेत. (पाहप पेटवीत) मी ही जागा घेण्यापूर्वी येथे गणिताची आबाळ होत होती. गणितावर झालेला अन्याय मला पाहवना म्हणून मी ही जागा स्वीकारली. ताबडतोब मी यु. जी. सी.कडे गणिताच्यासाठी खास मदतीची मागणी केली. यु.जी.सी.ने शहाणपणा दाखवून ती मान्य केली. आज चार अध्यापकांच्या जागा भरायला आपण आलो आहोत, तेव्हा गणितावर झालेल्या अन्यायाचे पाप भरून काढले पाहिजे. खरे गणित ह्या विद्यापीठात येईल असे निर्णय आज आपल्याला घेतले पाहिजेत.

कूलगुरू : होय, एकेकाळी रंगलर परांजपे, रंगलर महाजनी यांच्या नावांनी ज्या महाराष्ट्राला शांभा आली त्यांचे गणितातले वारसदारच आपल्याला परत येथे तयार करता आले पाहिजेत...

ग. वि. प्र. : माफ करा कूलगुरू-साहेब ! तुमचा गैरसमज होत आहे. परांजपे-महाजनी यांच्याबद्दल मला आदर आहे, पण गणितज्ञ म्हणून नाही. अहो, ज्या कॅंब्रिज विद्यापीठात खरे गणित कधीच नव्हते तिथे हे लोक गणित शिकणार तरी कसे ?

पहिला एक्स्पर्ट : असं कसं म्हणता ? हार्डी, लिटलवूड, एडिंग्टन, लारमॉर, फोसाईथ ही नावे त्या-काळी गाजली नव्हती का ? हे सगळे कॅंब्रिजचे गणितधुरंधर....

ग. वि. प्र. : माझ्या परिभाषेप्रमाणे ते लोक करत होते ते गणित नाही ! दुसरा एक्स्पर्ट : मग जरा तुमची परिभाषा ऐको, ह्या - खरे गणित म्हणजे काय ?

ग. वि. प्र. : जे अमूर्त असते, ज्याचा काहीही उपयोग नाही ते गणित मी खरे गणित मानतो.

पहिला एक्स्पर्ट : म्हणजे ज्या गणिताचा गतिशास्त्र, विद्युत्चुंबकीय-

निर्णय घ्यावे लागणार याची मला जाणीव आहे.

कूलगुरू : सद्गृहस्थ हो, आपण गणित विभागासाठी यु. जी. सी.ने दिलेल्या चार जागा भरण्यासाठी इथे आलो आहोत. अर्जदारांना बोलावण्यापूर्वी कोणाला काही सांगायचे आहे का ?

गणित विभाग प्रमुख : होय, मला चार शब्द बोलायचे आहेत. (पाहप पेटवीत) मी ही जागा घेण्यापूर्वी येथे गणिताची आबाळ होत होती. गणितावर झालेला अन्याय मला पाहवना म्हणून मी ही जागा स्वीकारली. ताबडतोब मी यु. जी. सी.कडे गणिताच्यासाठी खास मदतीची मागणी केली. यु.जी.सी.ने शहाणपणा दाखवून ती मान्य केली. आज चार अध्यापकांच्या जागा भरायला आपण आलो आहोत, तेव्हा गणितावर झालेल्या अन्यायाचे पाप भरून काढले पाहिजे. खरे गणित ह्या विद्यापीठात येईल असे निर्णय आज आपल्याला घेतले पाहिजेत.

कूलगुरू : होय, एकेकाळी रंगलर परांजपे, रंगलर महाजनी यांच्या नावांनी ज्या महाराष्ट्राला शांभा आली त्यांचे गणितातले वारसदारच आपल्याला परत येथे तयार करता आले पाहिजेत...

ग. वि. प्र. : माझ्या परिभाषेप्रमाणे हे गणित नव्हतेच!

डॉ. जयंत नावकीकर

ग. वि. प्र. : माझ्या परिभाषेप्रमाणे हे गणित नव्हतेच!

डॉ. जयंत नावकीकर

ग. वि. प्र. : माझ्या परिभाषेप्रमाणे हे गणित नव्हतेच!

डॉ. जयंत नावकीकर

ग. वि. प्र. : माझ्या परिभाषेप्रमाणे हे गणित नव्हतेच!

डॉ. जयंत नावकीकर

ग. वि. प्र. : माझ्या परिभाषेप्रमाणे हे गणित नव्हतेच!

डॉ. जयंत नावकीकर

ग. वि. प्र. : माझ्या परिभाषेप्रमाणे हे गणित नव्हतेच!

डॉ. जयंत नावकीकर

ग. वि. प्र. : माझ्या परिभाषेप्रमाणे हे गणित नव्हतेच!

डॉ. जयंत नावकीकर

ग. वि. प्र. : माझ्या परिभाषेप्रमाणे हे गणित नव्हतेच!

डॉ. जयंत नावकीकर

निषेध नोंदवतो. माझी कुचबणा तुम्ही पाहिलीत ना ?... बरे, आपण इतरकडे केल्यांपैकी कोणाला घ्यायचे ?

दोन्ही एक्स्पर्ट : हे सर्व अर्जदार योग्य आहेत. आज जी गणिताची भरभराट आहे ती यांच्यामुळेच. त्यांनी अर्जदार म्हणून यावे हा विद्यापीठाचा गौरव आहे. (कूलगुरू ग. वि. प्र.कडे पाहतात.)

ग. वि. प्र. : हे सर्व अर्जदार योग्य आहेत पण मी त्यांना गणिती म्हणायला तयार नाही. ते करतात ते माझ्या परिभाषेप्रमाणे गणित नाही. कूलगुरूसाहेब हा माझा निर्णय अंतिम समजावा. जागांच्या जाहिराती परत घ्याव्यात.

(कूलगुरू हल्लाशपणे इतरांकडे पाहून रीजस्ट्रारना बोलावतात आणि त्यांना हा निर्णय सांगणार, इतक्यात दारातून एक व्यक्ती आत येते. मागून शिपाई येतो.)

शिपाई : मी थांबवत होतो, पण हे एकेनात.

आगंतुक : कूलगुरूसाहेब, मी गणिताच्या जागेसाठी आलोय. मी येथे वेळेवर पोचलो नाही कारण माझे घड्याळ विघडले होते.

कूलगुरू : असा अचानक इतरकडे घेता येत नाही. पुन्हा जागा अॅडव्हान्स्टाईज होईल तेव्हा अर्ज करा. आजचे इतरकडे संपले आहेत.

ग. वि. प्र. : पण अजून आपण कोणालाच घेतले नाही -ह्याचा इतरकडे घेऊन टाकू आत्ताच. शिवाय हा भारतीय आहे- त्याला थोडे कन्सेशन द्यावे.

कूलगुरू : (निःश्वास सोडत) : इतके नियम तुमच्यासाठी मॉडल त्यात आणखी एक. बरे, काय नाव तुमचे ? क्वॉर्लीफकेशन्स काय ?

आगंतुक : नाव नंतर सांगिन. पण मी बाहेरच्या सर्व अर्जदारांच्या कितीतरी शतके पूर्वी गणितात संशोधन केले हे ध्यानात घ्यावे. त्यावेळी गणितात फारच कमी प्रगती झाली होती, परिस्थिती संशोधनानुकूल नव्हती.

ग. वि. प्र. : तुम्ही कशात संशोधन केलेत ? आता तुम्हाला कशात संशोधन करायचे आहे ?

आगंतुक : मी चार प्रचंड ग्रंथ लिहिलेले. त्यांत अंकगणित, भूमिती आणि बीजगणित ह्यावर अनेक नियम दिलेले. शिवाय माझा आवडीचा विषय म्हणजे खगोलशास्त्र...

ग. वि. प्र. : (स्फोट होऊन) : खगोलशास्त्राला इथे वाव नाही हे तुम्हाला कळायला पाहिजे. ही गणित विभातली जागा आहे.

आगंतुक : पण मी गणिताचा खगोलशास्त्रात केलेला उपयोग अनेकांनी वाखाणला आहे मला स्वतःला

ग. वि. प्र. : माझ्या परिभाषेप्रमाणे हे गणित नव्हतेच!

डॉ. जयंत नावकीकर

उपयोग होता तो गणित नव्हे ?

ग. वि. प्र. : बिलकूल नाही ! एक काळी खरे अमूर्त असलेले गणित वापर केल्यावर 'पतित' होते-टाकाऊ होते. अशा तथाकथित गणिताला माझ्या गणित विभागात स्थान नाही.

दुसरा एक्स्पर्ट : हे फार झाले ! अप्लाईड मॅथेमॅटिक्स सर्व भारतीय विद्यापीठांच्या गणित विभागात असते. इंग्लंडमध्ये तोच प्रकार आहे...

ग. वि. प्र. : आपण ब्रिटिशांचे गुलाम होतो तेव्हा त्यांचा मूर्खपणा उचलत होतो. आता तरी शहाणपणा शिका. मी तरी तसे करणार. गणिताचे रक्षण करायची जबाबदारी घेणाऱ्याला काही अप्रिय वाटणारे

न्युटन : गुरुत्वाकर्षणाखेरीज मला अणुगर्भीय विज्ञानात रस आहे. त्याचे वेगळे गणित मांडायचा माझा विचार आहे.

ग. वि. प्र. : त्याला कृपा करून 'गणित' म्हणू नका ! ते निव्वळ भौतिकशास्त्र आहे. माझ्या परिभाषेप्रमाणे ते गणित नाही. तुम्ही माझ्या डिपार्टमेंटमध्ये काहीही महत्त्वाचे काम करू शकणार नाही.

(न्युटन नमस्कार करून जाता. दुसरा अर्जदार येतो.)

कूलगुरु : आपले नाव ?
अर्जदार : कार्ल फ्रीडरीश गाउस.
कूलगुरु : आपण ह्या जागेसाठी अर्ज का केलात ?

गाउस : मला गणितात संशोधन

कूलगुरु : मिस्टर गाउस, तुम्ही जाऊ शकता.

(गाउस जाता आणि हिल्वर्ट येतो)

कूलगुरु : डॉ. हिल्वर्ट तुम्ही गणितासाठी काय केले ? माफ करा— तो माझा विषय नाही म्हणून हा प्रश्न विचारल्याबद्दल !

हिल्वर्ट : आधुनिक अमूर्त गणिताचा पाया मी घातला असे म्हणतात.

कूलगुरु : (ग. वि. प्र. च्या कानात) : हा तरी तुमच्या मनाजोगा अर्जदार दिसतो.

ग. वि. प्र. : (नकारार्थी मान हलवित) : मुळीच नाही ! यानेच तर गणिताचे सर्वात जास्त नुकसान केले.

पहिला एक्स्पर्ट : 'फॉर्मल स्कूल

तुमचे मत आहे का ?

हिल्वर्ट : मुळीच नाही. चित्रकला, गायनकला इत्यादी जशा मनुष्याच्या - कलाकाराच्या - जगाच्या अनुभवामुळे समृद्ध होतात तसेच गणिताचे आहे ! जगाचा अनुभव विज्ञानाकडून मिळतो. विज्ञान चार हात दूर ठेवून गणिताचा कधीही उत्कर्ष होणार नाही. मी स्वतः माझ्या तरुण सहकाऱ्यांकडून वेळोवेळी विज्ञानातील संशोधन समजावून घेत असे. माझ्याकडून स्वतःपण विज्ञानाची थोडी सेवा घडली आहे. पण मुख्य म्हणजे विज्ञानाकडून माझ्या

दवडायचा नाही मला !

कूलगुरु : पण तो गणिताचाच भाग नव्हे का ?

ग. वि. प्र. : असेल. पण सर्वच भाग सारखे महत्त्वाचे नसतात.

पहिला एक्स्पर्ट : म्हणजे अप्लाईड मॅथेमॅटिक्स तर वेगळाच, पण खूद अमूर्त गणितातदेखील काही भागांना तुम्ही सापत्न भावाने वागवणार ?

ग. वि. प्र. : नाहीलाज आहे. विभाग प्रमुखांच्या मताप्रमाणे चालल्याशिवाय गत्यंतर नसते.

आइन्स्टाईन : माझा गैरसमज

वागला नाहीत तर मी तावडतोब परत जाईन. आणि त्या आधी इथे प्रेस कॉन्फरन्समध्ये दोन-तीन गोष्टी पण सांगेन...

कूलगुरु : झाला तेवढा तमाशा पुरे झाला. मला वाटते सध्यापुरते तरी आपण ग. वि. प्र.च्या म्हणण्याप्रमाणे करूया.

ग. वि. प्र. सांडून बाकीचे तिथे : आम्ही आमचा निषेध नोंदवणार.

कूलगुरु : मला माफ करा. माझ्यावर वेगवेगळ्या बाजूने दडपणे येतात. कूलगुरुची जागा म्हणजे काठ्यांचा बिछाना आहे. मी तुमचा

गणित विभागात जागा आहे.

आगंतुक : पण मी गणिताचा खगोलशास्त्रात केलेला उपयोग अनंकांनी वाखाणला आहे. मला स्वतःला माझ्या त्या कार्याचा अभिमान आहे.

ग. वि. प्र. : ते काही का असेना, मी तुम्हाला गणित विभागात प्रवेश देऊ शकत नाही. तुम्ही जाऊ शकता.

आगंतुक : (उदासपणे) जाण्यापूर्वी एक विचारू का ? आंतरराष्ट्रीय ख्यातीच्या एका गणितज्ञांनी पृण्यात एक गणित प्रतिष्ठान सुरू केले. आणि त्याला माझे नाव दिले— आणि इथे मात्र मला आपल्या गणित विभागातच प्रवेश नाकारता ?

ग. वि. प्र. : तुमचे नाव ?

आगंतुक : भास्कराचार्य !
(पडदा पडतो तेव्हा ग. वि. प्र.च्या पाइपमधून धुराचा प्रचंड लाट आलेला दिसतो)